

JAN-WERNER MÜLLER • **Popülizm Nedir?**

JAN-WERNER MÜLLER 1970 Bad Honnef - Almanya doğumlu. Almanya, İngiltere ve ABD'de öğrenim gördü. 1996-2005 arasında Oxford Üniversitesi'nde çalıştı. 2005'ten beri ABD'de Princeton Üniversitesi'nde siyaset teorisi ve düşünce tarihi dersleri veriyor.

Was ist Populismus?

© 2016 Jan-Werner Müller

İletişim Yayınları 2507 • Politika Dizisi 164

ISBN-13: 978-975-05-2223-9

© 2017 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2017, İstanbul

EDITÖR ve *YAYINA HAZIRLAYAN* Tanıl Bora

DIZI KAPAK TASARIMI Utku Lomlu

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ ve *DİZİN* Berkay Üzüm

BASKI Ayhan Matbaası • SERTİFİKA NO. 22749

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak, No: 6/3

Bağcılar, İstanbul Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit • SERTİFİKA NO. 11935

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları • SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

JAN-WERNER MÜLLER

Popülizm Nedir?

Bir Deneme

Was ist Populismus?

ÇEVİREN *Onur Yıldız*

Halk kelimesinden çıkarabildiğim tek anlam; “bileşim”; “halk” kelimesinin yerine “bileşim” ve “sayı” kelimelerini koyduğunuzda oldukça tuhaf terimler elde ediyorsunuz... “egemen bileşim”, “bileşimin iradesi” vb.

– PAUL VALERY

Tüm yetki halktan gelir. Fakat nereye gider?

– BERTOLT BRECHT

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	9
-----------------------	---

GİRİŞ

Herkes Popülist midir?	13
-------------------------------------	----

BİRİNCİ BÖLÜM

Popülistler Ne Söyler?	21
-------------------------------------	----

Popülistliği anlamak: Çıkmaz yollar.....	26
--	----

Popülistliğin mantığı.....	35
----------------------------	----

Popülistler tam olarak neyi temsil ettiklerini iddia ederler?.....	42
--	----

Popülist liderlik.....	50
------------------------	----

Bir kez daha: O zaman herkes popülist değil mi?.....	56
--	----

İKİNCİ BÖLÜM

Popülistler Ne Yapar ya da İktidardaki Popülistler?	59
--	----

Yönetmek için üç popülist teknik ve ahlâkî gerekçelendirmeleri.....	62
---	----

İktidardaki popülistizm “liberal olmayan bir demokrasi midir”?.....	67
---	----

Popülist anayasalar: Bir kavram kargaşası mı?.....	78
--	----

Peki halk hiçbir zaman “biz halkız” diyemez mi?.....	86
--	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Popülistler ile Nasıl Başa Çıkılır?..... 95

Popülizm ve demokrasinin tutulmamış vaatleri 96

Popülizmin liberal demokratik eleştirisi: Üç sorun 99

Bir temsil krizi mi? Amerika'daki tablo 104

Popülizmle teknokrasi arasında Avrupa 113

SONUÇ

Popülizm Üzerine Yedi Tez 119

DİZİN 123

TEŞEKKÜR

Bu kitabın temeli olan IWM seminerini vermek üzere 2013 yılının Kasım ayında beni davet eden, Viyana'daki Institut für die Wissenschaften vom Menschen'e (Beşeri Bilimler Enstitüsü) (IWM) minnettirim. Klaues Nelsen ve arkadaşları muhteşem ev sahipleriydiler. Ayrıca onlar ve seminerin dinleyicileri ile yaptığım tartışmalar benim için çok faydalı oldu. 2014 yılı yazında IWM'de geçirdiğim ikinci dönem, fikirlerimi olgunlaştırmamı sağladı.

Ayrıca Princeton'daki Siyaset Bilimi Bölümü'ne ve İnsani Değerler Merkezi'ndeki çalışanlara (özel olarak yöneticisi Chuck Beitz'a) da 2013 yılında popülizm üzerine bir atölye düzenlememe imkân verdikleri için teşekkürler.

Herkesin tam olarak aynı konu hakkında konuştuğundan emin olamasak bile, bu atölye sırasında ve dersler ile seminerlerin ardından gelip benimle 21. yüzyılın başında Avrupa, Birleşik Devletler ve Latin Amerika'da giderek daha fazla sayıda insanı endişelendiren bir başlık haline gelen bu konu hakkında konuşan insanlara minnettirim. (Richard Hofstadter bir keresinde bugün bile anlamlı olan "Herkes Popülizm

Hakkında Konuşuyor Ama Kimse Popülizmi Tanımlayamıyor” başlıklı bir seminer vermişti.)

Demokrasi ve popülizm hakkındaki fikirlerim iyi ya da kötü yönde aşağıda saydığım dostlarım ve çalışma arkadaşlarım ile yaptığım sohbetlerde şekillendi (elbette bu onları teorim konusunda ikna edebildiğim anlamına gelmiyor): Andrew Arato, David Ciepley, Paula Diehl, Zsolt Enyedi, Gábor Halmai, Dick Howard, Carlo Invernizzi Accetti, Turkuler Isiksel, Dan Kelemen, Seongcheol Kim, Alex Kirshner, Mattias Kumm, Cas Mudde, Cristobal Rovira Kaltwasser, Ivan Krastev, Ralf Michaels, Paulina Ochoa Espejo, Kim Lane Scheppele ve Nadia Urbinati. Beni Santiago’ya davet ettiği ve kendisi ve Diego Portales’deki iş arkadaşları ile yaptığım tartışmalar için Cristobal’e, Nisan 2016’da kitabı bitirirken bana yardımcı olan sohbetleri için Balazs Trencsenyi’ye özel teşekkürler. Hollanda siyaseti konusunda verdikleri bilgiler için Koen Vossen ve Rene Cuperus’a da minnettarım.

Bu kitapta aşağıdaki yayınlardan yararlanılmıştır: “Theorie und Praxis” (*Merkur*, sayı 69, 2015), “Parsing Populism: Who Is and Who Is Not a Populist These Days?” (*Juncture*, sayı 22, 2015), “The People Must Be Extracted from within the People’: Reflections on Populism” (*Constellations*, sayı 21, 2014), “Anläufe zu einer politischen Theorie des Populismus” (*Transit*, no. 44, 2013), “Towards a Political Theory of Populism” (*Notizie di Politeia*, no. 107, 2012), ayrıca *Dissent*, *The New York Review of Books Daily*, *The Guardian*, *Le Monde*, *Die Zeit*, *Süddeutsche Zeitung* ve *Neue Zürcher Zeitung*’da yayımlanan pek çok makale.

İki editöre sabırları ve ihtiyacım olduğu anlardaki hızları için teşekkür ediyorum. Heinrich Geiselberger kitabın Almanca baskısına yardım etti, Dannon Linker ise Amerikan baskısının hevesli bir destekçisiydi.

Son olarak, aileme minnettarım. Kitabı tamamlarken pek çok konuda yardımcı olan Heidrun Müller'e özel teşekkürlerimi sunarım.

Bu metin ilk başkanlık seçimi kampanya dönemlerini yaşayan ve gelecekte pek çok demokratik vizyona ulaşma imkânı olan çocuklarıma adanmıştır. Whitman'a benzemem mümkün değil ama bu teşekkür ile ona olan saygımı gösterebilirim: "Zihninde demokrasinin hükümleri ve özlemleri ile Halk'ın zalimliği, kötülüğü, kaprisleri arasındaki savaşı sürdüren, kazanan veya kaybeden kadınlara ve erkeklere".

Herkes Popülist midir?

Hatırlayabildiğimiz tarihte hiçbir Amerika Birleşik Devletleri seçim kampanyasında “popülizm” terimi, 2015-2016 seçimlerinde olduğu kadar fazla zikredilmemiştir. Bu seçimlerde hem Donald Trump hem de Bernie Sanders “popülist” olarak adlandırıldı. “Popülizm” terimi, içeriğindeki politik fikirlerin niteliğine bakılmaksızın “düzen karşıtlığı” ile eşanlamlı kullanıldı. İçeriğe önem verilmezken tavır önemsendi. Bu sebeple terim her şeyden önce belirli ruh halleri ve duygular ile ilişkilendirildi: popülistler “kızgındır”, seçmenleri “öfkelidir” ya da “hınç” doludurlar gibi. Benzer iddialar Avrupa’daki siyasal liderler ve seçmenleri için de öne sürüldü. Marine Le Pen ve Geert Wilders’ten yaygın olarak popülist diye bahsedildi. Bu iki siyasetçi de açıkça sağcıdır. Fakat Sanders’te olduğu gibi solcu isyankârlar da popülist olarak damgalandı: Yunanistan’da bir sol koalisyon olarak Ocak 2015’te iktidara gelen SYRIZA ve İspanya’da, Angela Merkel’in Avrupa’daki ekonomik krize çözüm için önerdiği kemer sıkma politikalarına karşı çıkma konusunda SYRIZA ile ortaklaşan PODEMOS. Özellikle PODEMOS olmak üze-

re her iki parti de Latin Amerika'daki sol eğilimli siyasal hareketlerden ve Rafael Correa, Evo Morales ve en çok da Hugo Chavez gibi başarılı popülist liderlerden ilham aldıklarının altını bilhassa çiziyor. Yine de bütün bu siyasal hareketlerin ortak noktası nedir? Hannah Arendt'i takiben siyasal düşünmenin, uygun ayrımları yapmak olduğunu kabul edersek, popülizm konusunda konuşulurken sağ ve sol siyasetlerin bu denli bir arada anılmasından tereddüde düşmeliyiz. Her tür farklı olgunun “popülist” olarak adlandırılmasının bu kadar yaygın olması, siyasal yargılarda bir soruna işaret ediyor olabilir mi?

Bu kitap, popülizm hakkındaki tüm konuşmalarımıza ve hatta çağımızın demokratik siyasetinin en önemli analizcilerinden biri olan Bulgaristanlı Siyaset Bilimci Ivan Krastev'in çağımızı “Popülizm Çağı” olarak adlandırmasına rağmen, konuştuğumuz konu hakkında bildiklerimizin pek de net olmadığı gözlemi ile başlıyor.¹ Bir popülizm *teorisine* sahip değiliz ve siyasal aktörlerin ne zaman popülist olarak adlandırılabilirlerine dair anlamlı bir kriterimiz yok. Nihayetinde, özellikle seçimli demokrasilerdeki her siyasetçi “halk”ı cezbetmek, olabildiğince fazla yurttaşın anlayabileceği bir hikâye anlatmak ve “sıradan halkın” nasıl düşündüğüne ve bilhassa nasıl hissettiğine duyarlı olmak ister. Acaba birileri tarafından sevilmeyen başarılı siyasetçilere mi popülist denilmekte? “Popülizm” suçlamasının kendisi popülist olabilir mi? Ya da sonuç olarak popülizm, Christopher Lasch'ın inanmayı sürdürdüğü gibi “demokrasinin hakiki sesi” midir?

Bu kitap bize popülizmin farkına varma ve popülizm ile uğraşma konusunda yardım etmeye çalışacak. Bunu üç yoldan yapmayı hedefliyor. İlk olarak, hangi tür siyasal aktör-

---

1 Ivan Krastev, “The Populist Moment”, <http://www.eurozine.com/articles/2007-09-18-krastev-en.html>, son erişim 1 Mart 2012.

lerin popülist olarak adlandırılabilceğini açıklamak istiyorum. Popülist sayılmak için seçkinlere dair eleştirel tutum almanın gerekli bir koşul olduğunu ama yeterli bir koşul olmadığını iddia ediyorum. Aksi takdirde Yunanistan, İtalya ya da Birleşik Devletler’de mevcut durumu eleştiren herkes tanımı gereği popülist olacaktır ve SYRIZA, Beppe Grillo’nun* isyancı Beş Yıldız Hareketi(Five Star Movement) veya Sanders hakkında başka konularda ne düşünüyor olursa olsun, onların seçkinlere dair eleştirilerinin haksız olduğunu söylerken zorlanacaktır. Ayrıca, eğer popülizm sadece seçkinleri eleştirmek demek olsaydı, Birleşik Devletler’deki başkan adaylarının hepsine “Washington karşıtı” tutumları yüzünden popülist denilebilirdi.

Seçkin karşıtı olmanın yanı sıra popülistler her zaman *çoğulculuk karşıtıdır*. Popülistler sadece ve sadece kendilerinin halkı temsil ettiğini iddia eder. Mesela bir parti kongresinde muhaliflere meydan okurken “Biz halkız. Siz kimsiniz?” diye açıklama yapan Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ı düşünün. Erdoğan, elbette muhaliflerinin de Türkiyeli olduğunu bilmektedir. Diğerlerini dışlayan temsil iddiası ampirik bir iddia değildir, açıkça *ahlâki* bir iddiadır. İktidar için mücadele ederken popülistler siyasi rakiplerini ahlâksız ve yozlaşmış elitler olarak tasvir ederler; iktidara sahip iken ise hiçbir muhalefet onların gözünde meşru değildir. Ayrıca popülist mantık, popülist partileri desteklemeyen kimselerin, her zaman erdemli ve ahlâklı olarak tanımladıkları halkın uygun bir parçası olmayacağını ima eder. Basitçe söylemek gerekirse popülistler, “Biz % 99’uz” değil, “Biz % 100’üz” derler.

(*) ‘Beppe Grillo’ 2009 yılında kurduğu Beş Yıldız Hareketi Partisi’nin başkanlığını yürüten İtalyan siyasetçi. Komedyen olarak başladığı kariyerine, şeffaflık ve hesap verebilirlik gibi siyasal söylemler üzerinden inşa ettiği siyasal hareket ile devam eden Grillo, günümüzde Avrupa Birliği karşıtı politikalar ve vergi reformu gibi taleplerin seslendiricisidir – ç.n.